

Dnr 12KFN4
2014-02-27

Camilla Williamsson
Telefon 026-17 97 17
camilla.williamsson@gavle.se

Hållbar idrott Gävle - idrottspolitiskt program

Inledning och syfte

Gävle kommun vill stärka och utveckla förutsättningarna för att idrotten ska vara tillgänglig för alla medborgare på likvärdiga villkor utifrån skilda behov och förutsättningar. Därför beslutade Kultur- och fritidsnämnden hösten 2011 att ett nytt idrottspolitiskt program skulle tas fram för Gävle kommun.

Programmet som antogs av Kultur- och fritidsnämnden i februari 2013 anger inriktningen för stödet till idrotten i Gävle kommun. Syftet är att stärka och utveckla medborgarnas möjlighet att utöva idrott och motion. Programmet är styrande för Kultur- och fritidsnämnden samt vägledande för kommunens övriga nämnder och bolag.

Utgångspunkten i arbetet har varit Gävle kommuns styrmodell, balanserad styrning. I modellen ingår fyra perspektiv medborgare och kunder, medarbetare, hållbart samhälle och ekonomi. Arbetet med det idrottspolitiska programmet har genom perspektivet hållbart samhälle fått en naturlig förankring i begreppet hållbar idrott.

Idrottens roll i samhället

Folkhälsoperspektivet blir allt viktigare när man talar om idrottens roll i samhället då vetenskapliga undersökningar pekar på att idrott, motion och fysisk aktivitet ger positiva effekter på hälsa och välbefinnande.

Den prioriterade gruppen för stödet till idrotten i Gävle kommun är flickor och pojkar 7-20 år. Anledningen till detta är att i den åldersgruppen läggs grunden för flickors och pojkars hälsa och för en meningsfull fritid.

Barn har rätt till fritid enligt FN:s barnkonvention. Konventionen bygger på fyra grundprinciper: barnets rätt till lika villkor, barnets bästa, barnets rätt till liv och utveckling och barnets rätt att komma till tals.

I första hand ska kommunen stödja breddidrott framför elitinriktad tävlingsidrott. En uppfattning som delas både av Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, och

den lokala idrotten i Gävle kommun. Specialiseringen från breddidrott till elitinriktad tävlingsidrott bör ske högre upp i åldrarna.

Det finns olika typer av idrott. Med sina många utövare och ledare är föreningsidrotten landets största folkrörelse. I Gävle kommun finns drygt 160¹ idrottsföreningar. Utöver föreningsidrotten finns skolans idrottsundervisning, det kommersiella utbudet och det spontana idrottandet.

Den demografiska utvecklingen visar på ett ökat antal äldre medborgare. Ur ett folkhälsoperspektiv är det viktigt att denna växande grupp håller sig aktiva för sitt välbefinnande.

Genomförande av större idrottsevenemang t.ex. nationella och internationella mästerskap bidrar till att Gävleborna känner stolthet och glädje likväl som det skapar turistekonomiska mervärden för Gävle kommun och för dess näringsliv.

Den kommunala rollen

Kultur- och fritidsverksamheten i en kommun är frivillig så det finns en stor frihet att utforma regler och villkor för hur verksamheten ska stödjas. För att förbättra folkhälsan är det viktigt att kommunen erbjuder idrotts- och motionsanläggningar till invånarna vilket även bidrar till att göra kommunen till en attraktiv plats att bo på, arbeta i och besöka.

Det kommunala stödet till idrotts- och motionsverksamheten sker främst genom lokalsubventioner. Lokalsubventioner innebär att föreningar och privatpersoner kan nyttja anläggningar till subventionerade hyresavgifter. 91,5 procent av det kommunala stödet till idrotten utgörs av subventionerade lokaler och anläggningar. Utbudet på anläggningar påverkar vilka idrotter som kan utövas.

Kontantstödet är bidrag i form av aktivitetsstöd och driftbidrag. Aktivitetsbidraget utgår till föreningslivets flick- och pojkverksamhet och åldersgruppen är 7-20 år. Aktivitetsbidraget baseras på antalet genomförda aktiviteter, inte antalet medlemmar. Driftbidrag ges till föreningar som äger och driver egna anläggningar. Ett villkor som måste uppfyllas är att det bedrivs verksamhet för barn- och ungdomar på anläggningen. Det totala stödet till idrotts- och motionsverksamhet i kronor är cirka 90 mnkr/år i Gävle kommun (2013).

Det finns tre olika typer av taxesystem för att bestämma graden av subvention på anläggningar; nolltaxa, enhetstaxa och differentierad taxa. De senaste 20 åren har en del förändringar skett inom stödet till idrotten i Gävle kommun, från nolltaxa till enhetstaxa på 10kr och till den differentierade taxan som används idag.

¹ Statistik från Gävle kommuns föreningsregister 2012. Cirka 100 föreningar får aktivitetsbidrag för sin barn- och ungdomsverksamhet.

För att tillgängliggöra idrotten för medborgarna, framförallt den prioriterade gruppen 7-20 år, kan en kommun styra sina resurser på olika sätt. De främsta styrmedlen är investeringar i anläggningar, fördelning av träningstider, kontantbidrag samt taxor och avgifter.

Den idrottspolitiska visionen

Den idrottspolitiska visionen är att uppnå en långsiktigt hållbar idrott i Gävle kommun. Det finns tre perspektiv i hållbarhetsbegreppet: social-, miljömässig- och ekonomisk hållbarhet.

***Social hållbarhet** innebär ett samhälle där flickor och pojkar, kvinnor och män oavsett kön, könsöverskridande identitet, sexuell läggning, ålder, religion, funktionsnedsättning, utländsk bakgrund och socioekonomiska förutsättningar ges möjlighet att utöva idrott och motion på likvärdiga villkor utifrån skilda behov och förutsättningar.*

***Miljömässig hållbarhet** innebär att på bästa sätt skapa klimatsmarta idrottsanläggningar, ur energisynpunkt likväl som placering av anläggningar för att minska negativ påverkan på naturen och människors hälsa.*

***Ekonomisk hållbarhet** innebär att möjliggöra idrottslig verksamhet för individen, föreningen och kommunen med en rimlig kostnadsfördelning dem emellan.*

Social hållbarhet

I SKL's idrottspolitiska positionspapper beskrivs den positiva trend som visar att vi rör på oss mer än förut. Trots detta står flera grupper helt eller delvis utanför denna utveckling. Utgångspunkten för stödet till idrottsverksamheten i Gävle kommun är att idrotten ska vara tillgänglig för flickor och pojkar, kvinnor och män på lika villkor oavsett kön, könsöverskridande identitet, sexuell läggning, ålder, religion, funktionsnedsättning, utländskbakgrund och socioekonomiska förutsättningar.

Jämlikhet och jämställdhet

Enligt Riksidrottsförbundets statistik genomfördes 64,7 procent av deltagartillfällen 2011 av pojkar och 35,3 procent av flickor i Gävle kommun.² Det innebär att en större del av det kommunala stödet gynnar pojkars utövande av idrott och att flickors möjlighet till idrottande måste stärkas. En forskningsrapport från Stockholms universitet visar att pojkar och män är överrepresenterade även på

² Antal deltagartillfällen 2012 var 611 383 st enligt statistik från Riksidrottsförbundet.

spontanidrottsplatserna. Olika studier visar att pojkar och män utnyttjar spontantidrottsplatserna till 60-80 procent medan flickor och kvinnor 20-40 procent.³

Kultur- och fritidsnämnden ska verka för att resurser fördelas jämlikt och jämställt så att alla medborgare kan ta del av det samhällsstöd som finns. Flickors och kvinnors idrottande och motionerande ska bland annat beaktas utifrån ett trygghetsperspektiv. Investeringar påverkar om verksamheten kommer att vända sig mot befintliga eller nya målgrupper samt om den riktar sig till flickor eller pojkar. Noggranna analyser krävs inför investeringar inom området idrott och motion då anläggningar finns kvar länge och måste kunna användas, underhållas och finansieras. Investeringar ska därför ske i samverkan mellan Kultur- och fritidsnämnden och andra nämnder och bolag. Fördelningen av kontantbidrag och subventionen på taxor ska ske jämlikt och jämställt. Kultur- och fritidsnämnden ska ge en jämställd och jämlik fördelning av tider för träning och tävling på kommunens anläggningar. Den prioriterade gruppen flickor och pojkar 7-20 år ska få företräde när träningstider tilldelas i de kommunala anläggningarna samt att de får träna och tävla till lägre kostnad jämfört med kvinnor och män.

För att förbättra jämställdheten krävs medverkan från föreningslivet och idrottens egna organisationer. Idrotten är en del av samhället och ska genom sin verksamhet delta i samhällets jämställdhets- och jämlikhetsarbete. För att få del av kommunens stöd ska föreningar genomgå en utbildning i jämställdhets- och jämlikhetsfrågor inom idrotten.

Balans mellan organiserad idrott och spontanidrott

Historiskt sett har idrottsanläggningar i huvudsak byggts för den organiserade idrottens behov, exempelvis fotbolls-, innebandy- och ishallar. Många önskar motionera på egen hand när det passar dem själva så kallat spontant idrottande. Cirka 60 procent av invånarna i Gävle kommun utnyttjar exempelvis spår- och leder varje år och cirka 25 procent utnyttjar dem regelbundet.⁴ Spontanidrotter i parker, på boulebanor, i klätterställningar blir allt populärare.⁵ För att möta den ökande trenden ska Gävle kommun erbjuda ytor för spontanidrott. Kultur- och fritidsnämnden ska ha en rådgivande roll vid planering av nya bostadsområden för att tillgodose ytor för spontanidrottsplatser. Det är viktigt att göra genusanalyser vid planerandet av spontanidrottsplatser så att flickor kan utnyttja dessa ytor i större utsträckning än i dagsläget.

Ett sätt att stödja spontanidrott är att reservera tider för drop-in-idrott i idrottsanläggningar. Drop-in-idrotten är en ledarledd aktivitet utan krav på anmälan och medlemskap. Kultur- och fritidsnämnden ska i samarbete med

³ Blomdahl, Elofsson, Åkesson, *Spontanidrott för vilka? En studie av kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott under sommarhalvåret*

⁴ Stahl, *Kultur och fritidsvaneundersökning Gävle kommun 2008*.

⁵ Sveriges Kommuner och Landsting, *Idrottspolitiskt positionspapper*, s4.

föreningslivet erbjuda drop-in tillfällen för flickor och pojkar 7-20 år och målsättningen är en jämn könsfördelning i deltagandet.

För att nå Kultur- och fritidsnämndens mål inom hållbart samhälle kommer en kartläggning av barn och ungas kultur- och fritidsvanor att göras med start 2013 och vart tredje år framåt. Efter kartläggningen kommer det bli tydligare vad flickor och pojkar efterfrågar för typ av aktiviteter så åtgärder kan vidtas för att öka jämställdheten och jämlikheten på idrotts- och motionsanläggningarna inom Gävle kommun.

Kultur- och fritidsnämndens mål

- Att flickor och pojkar, kvinnor och män ska ges möjlighet att utöva idrott och motion på likvärdiga villkor utifrån sina behov och förutsättningar
- Att flickor och pojkar 7-20 år ska prioriteras
- Att investeringar, ekonomiska resurser, taxsystem och tider för träning och tävling ska genomföras och fördelas utifrån ett jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv
- Att ge stöd till grupper som inte finns inom den organiserade idrotten
- Att ytor ska finnas tillgängliga i närmiljön för spontanidrott för såväl flickor som pojkar, kvinnor och män
- Att genusanalyser av behov av idrottslig infrastruktur vid planering av nya bostadsområden ska göras i samverkan mellan Kultur- och fritidsnämnden och andra nämnder och bolag
- All statistik ska vara uppdelad per kön och ålder

Miljömässig hållbarhet

Inom Gävle kommun finns drygt 100 idrotts- och motionsanläggningar inklusive spontanytor. Att bygga och driva anläggningar och även transporter till och från anläggningarna påverkar miljön. Klimatsmarta anläggningar är en utmaning. Gävle kommun strävar efter att erbjuda invånarna anläggningar med en stark miljöprofil. För att uppnå en långsiktig miljömässig hållbarhet ska Kultur- och fritidsnämnden ta ut högre taxor på anläggningar som har hög energiförbrukning t.ex. bad och konstfrusna isar jämfört med anläggningar med lägre energiförbrukning.

I samverkan med Gävle Energi, Gavlefastigheter och Kultur & fritid Gävle har en förstudie genomförts under hösten 2012 för att minska energiförbrukningen på idrotts- och motionsanläggningarna. 2013-2014 görs investeringar på is- och badanläggningar samt utbildning av personal.

Idrotts- och motionsanläggningar ska vara tillgängliga i Gävle kommun. Allmänna kommunikationer ska planeras utifrån ett idrotts- och motionsperspektiv. Bra kommunikationer är även viktigt ur ett trygghetsperspektiv samt för att utjämna eventuella socioekonomiska skillnader.

Det är av stor vikt att anläggningar finns inom rimliga avstånd för att människor ska utöva idrott och motion. Anläggningar placeras ofta i tätorters utkant för att de kräver stor yta och för att få stordriftsfördelar.⁶ Den negativa konsekvensen är långa avstånd och sämre tillgänglighet till anläggningarna. Gävle kommun måste hitta en balans av närheten till stadskärnan och bra kollektivtrafik med fördelarna att placera anläggningar i nära anslutning till varandra.

Kultur- och fritidsnämndens mål

- Att idrotts- och motionsanläggningar ska ha en stark miljöprofil
- Att energiförbrukningen ska minska på idrotts- och motionsanläggningar
- Att samverka mellan Kultur- och fritidsnämnden och andra nämnder och bolag ska ske vid planering av nya anläggningar
- Att samverka mellan Kultur- och fritidsnämnden och andra nämnder och bolag ska ske så att utbudet av kollektivtrafik till idrotts- och motionsanläggningarna förbättras
- Att anta en anläggningsstrategi för att analysera behovet av idrotts- och motionsanläggningar i framtiden

Ekonomisk hållbarhet

Kultur- och fritidsnämndens resurser ska användas för att möjliggöra en ekonomisk hållbar verksamhet för individen, föreningen och kommunen med en rimlig kostnadsfördelning dem emellan.

Stödet till föreningsidrotten sker från staten genom det lokala aktivitetsstödet (så kallat LOK-stöd), från kommunerna genom idrotts- och motionsanläggningarna och från föreningslivet genom det ideella arbetet. Tidigare var det självklart att alla nya anläggningar som byggdes ägdes och drevs av kommunerna och finansierade av skattemedel. Idag är det inte längre så utan det finns många exempel på delade ägar- och driftsformer. De senaste 10 åren har föreningsmedverkan i driften ökat dels på grund av de krav som ställs på anläggningarna från idrottsförbunden samt de förändrade ekonomiska förutsättningarna för kommunen.

Det huvudsakliga och viktigaste stödet Gävle kommun kan ge idrotten är tillgången till anläggningar. Det måste finnas strategier för nya idrotts- och motionsanläggningar, ska de exempelvis bidra till utvecklingen i en viss stadsdel, stärka en viss idrott eller förbättra jämställdheten. Noggranna analyser krävs inför investeringar inom området idrott och motion då anläggningar finns kvar länge och måste både hålla god kvalitet samt finansieras.

⁶ Faskunger, Johansson, *Spontanidrottsanläggningar och miljöer – En utmaning för samhällsplaneringen*, s28-31.

För att uppnå en långsiktigt hållbar idrott är det viktigt att Kultur- och fritidsnämnden fortsätter arbetet med översynen av nuvarande anläggningar och dess driftskostnader.

Kultur- och fritidsnämndens mål

- Att Kultur- och fritidsnämndens resurser ska användas till att möjliggöra idrottslig verksamhet för individen, föreningen och kommunen
- Att ur energisynpunkt fortsätta arbetet med översyn av nuvarande anläggningar och dess driftskostnader
- Föreningsdrift ska uppmuntras och stödjas eftersom ett ökat ideellt engagemang är nödvändigt för att klara av verksamheterna långsiktigt

Litteraturförteckning

Blomdahl, Elofsson, Åkesson, *Spontanidrott för vilka? En studie av kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott under sommarhalvåret*, 2012.

Faskunger, Johansson, *Spontanidrottsanläggningar och miljöer – En utmaning för samhällsplaneringen*,

Riksidrottsförbundet, statistik från 2011.

Stahl, *Kultur- och fritidsvaneundersökning i Gävle kommun*, 2008.

Sveriges Kommuner och Landsting, *Idrottspolitiskt positionspapper*, 2010.